

BESLUT

2022-01-31 Dnr: 21/03927

SAKEN

Världens historia: Nazisternas bekännelser, SVT2, 2021-10-11, kl. 18.30, program om SS-medlemmar och nazistvåldet; fråga om mediets genomslagskraft

BESLUT

Programmet fälls. Det strider mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

FÖRELÄGGANDE

Sveriges Television AB ska på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut.

PROGRAMMET

Programmet handlade om nazistvåldets SS-medlemmar och påannonserades av en speakerröst enligt följande: ”Nu, om hur 800 000 män kunde marschera in i SS, ledda av Hitlers fasansfulla pipa”.

Under programmet redogjorde en speakerröst genomgående för SS-styrkan och hur denna byggdes upp, hur medlemmarna rekryterades och skolades samt om deras specifika roll i nazistvåldets maskineri. Återgivandet av detta sattes i en historisk kontext genom att det gavs en allmän beskrivning av nazistvåldet i Europa både före och under andra världskriget.

Programmet innehöll genomgående autentiska filmklipp och bilder, bland annat från koncentrations- och arbetsläger, från strider och nazistiska stormöten samt från avrättningar av nazisternas offer. Utöver detta visades ett längre avsnitt ur en tysk propaganda-film som presenterades som rasistisk.

Programmet innehöll även flera intervjuer med både före detta SS-medlemmar som sedermera tagit avstånd från nazismen samt sådana som alltjämt ansluter sig till nazismens ideologi. Speakerrösten sa följande i inledningen av programmet.

(Speakerröst) – Vi ska få träffa några gamla SS-medlemmar för att försöka förstå hur de kunde förvandlas till nazistpartiets mördare. En lång research har uppdagat fler än 20 SS-veteraner runt om i Europa som ännu är i livet. Deras berättelse kan komma som en chock - vissa av dem har brutit med nazismen, andra inte. Det här är en av dem, 92-åriga (A).

Den före detta SS-medlemmen (A) uttalade därefter följande.

(A) – Det viktigaste för oss var tydlighet i karaktären. Det var nummer ett. Vem är du? Vad vill du? Vad väntar du dig av livet? Nummer två: en sund familj. Och på tredje plats kom folket. Våra förfäder? Hur levde och tänkte de? Vad var det som utmärkte oss tyskar egentligen? Detta var våra grundläggande värderingar. (Speakerröst) – Fröet till SS:s fanatism såddes 1918 efter Tysklands nederlag i första världskriget. Året därpå förlorade landet stora områden i Versailles-freden. Sedan följde det mardrömslika tyska 1920-talet med hyperinflation, arbetslöshet och fattigdom. När de senare försökte rättfärdiga sina brott pekade många gamla SS-medlemmar på 1920-talets hemskheter. Som de såg det, återupprättade nazismen deras värdighet. De samlades kring en före detta österrikisk korpral från första världskriget. Adolf Hitler var radikal nationalist och lovade ett slut på tyskarnas förnedring. (A) – Vi var helt utarmade och led nöd. Och plötsligt var vi några att räkna med igen. (Speakerröst) – Ingen kunde ana vad deras hängivenhet så småningom skulle leda till. (A) – Vi var entusiastiska över utvecklingen.

En stund senare i programmet sades bland annat följande.

(Speakerrösten) – Bilden av Tyskland som ett offer för judarnas skadliga inflytande satte sig så djupt att vissa av de gamla SS-männen tror på det än idag.

Strax därpå följde ytterligare en intervju med en annan SS-medlem (B) som sa följande.

(B) – Vad skulle ni själva tycka om det? Att ni, med ert blod, skulle beblandas med en ras som är i grunden annorlunda till sin natur, sin religion och sin livsåskådning. (Speakerröst) – Den före detta SS-mannen (B) från Österrike var 14 år gammal när han fick se Hitler för första gången. (A) – Han såg på oss med sin blick, som liksom utstrålade något särskilt. Det var fascinerande. Sen sjöng vi; "Hemåt, hemåt, hemåt går vi ej, tills Führern ger befäl, tills Führern ger befäl". Vi var entusiastiska! Ungefär som de där fotbollsidioterna nu för tiden.

I ytterligare en intervju uttryckte sig en annan SS-medlem (C) enligt följande.

(C) – Det är ett faktum att sex miljoner arbetslösa fick arbete inom loppet av fem år. (Speakerröst) – Hitler förbättrade stödet för arbetare och gjorde många fritidsaktiviteter tillgängliga för fler. Han finansierade en enorm militär upprustning samt stora infrastrukturprojekt genom att konfiskera judiska tillgångar och ta stora lån. På så vis köpte Hitler det tyska folkets stöd.

Därefter följde kommentarer från speakerrösten och den före detta SS-medlemmen (A) enligt följande.

För SS-medlemmar som (A) var det rena underverket. (A) – Det bevisade att när Hitler lovade något höll han det också.

En stund senare återkom (A) i ytterligare ett intervjuklipp och uppgav följande.

(A) – Alla de som brukade slåss och bråka förut. Dem gjorde man sig av med. Kommunisterna fick allt passa sig. För de som fortsatte att opponera sig blev placerade i särskilda läger, som senare kallades koncentrationsläger. Motståndet i Tyskland var knappt märkbart eller ens möjligt.

I tre på varandra följande sekvenser visades vidare hur judar och andra tillfångatagna marscherades ner i en grop i sanden och därefter sköts till döds. I samband med dessa sekvenser visades, strax innan och under tiden då skotten avlossades, så kallade svartrutor. När bilden återställdes var gropen med de livlösa kropparna blurrad. I samband med dessa sekvenser spelades en intervju upp med den före detta SS-medlemmen (D), som beskrev sin roll vid avrättningarna enligt följande.

(D) – De var ju så otroligt chockade och skrämda, att man kunde göra vad som helst. Där var ett hål i marken och det stod människor på ena sidan. Bakom dem stod soldater, alltså vi. Och så sköt vi. De som blev träffade föll ner. Det enda jag tänkte på var att sikta ordentligt. För att träffa rätt. Det var det jag tänkte på. (Intervjuare) – Var det allt ni tänkte på? Kände ni inget för de judiska civila ni sköt ihjäl? (D) – Nej. (Intervjuare) – Varför inte? (D) – Mitt hat mot judarna var för stort.

Strax efter dessa sekvenser, i samband med att speakerrösten beskrev en specifik avrättningsmetod som användes av nazisterna, visades bilder på högar med kläder och skor från avrättade vuxna och barn.

I slutet av programmet redogjorde speakerrösten för de konsekvenser som nazistväldets fanatism och hjärntvätt resulterade i med miljoner judar, homosexuella, präster, romer och funktionsnedsatta som föll offer för nazisterna. Avslutningsvis återberättade speakerrösten även att flera före detta SS-medlemmar, bland annat några av de som deltog och intervjuades i programmet, alltså stod fast vid nazistpartiets ideologi och längtade tillbaka till SS-tiden, samt att vissa av dessa än idag citeras av dagens högerextremister.

ANMÄLAN

Anmälaren är kritisk till att programmet innehöll en grovt antisemitisk propagandafilm, obehagliga bilder på människor som sköts ihjäl och begravdes samt intervjuer med SS-män som återgav sina åsikter om hur bra Hitler var. Anmälaren anför även att speakerrösten inte i tillräcklig grad tog avstånd från den i programmet förekommande nazistpropagandan samt att programmet sändes alltför tidigt på kvällen.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Television AB (SVT) anser att programmet överensstämmer med bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft och anför i huvudsak följande.

Filmens originaltitel är *"Inside the SS"* och bygger på en två år lång granskning. Filmen innehöll intervjuer med tidigare SS-män om deras roll samt tidigare ej visat arkivmaterial. Syftet med filmen var att visa och beskriva hur politisk och ideologisk radikalisering kunnat ske och vilka mekanismer som legat bakom. SVT:s bedömning var att materialet var viktigt att visa även om det var upprörande.

I original innehöll filmen flera svartrutor och suddningar i särskilt upprörande sekvenser. Den version som sändes kl. 18.30 i tv-sändningen i SVT och som är föremål för yttrandet hade bearbetats ytterligare av redaktionen som till exempel hade suddat bilder på kroppar och offrens ansikten.

Filmens innehåll förklarades genomgående av en speakerröst och sattes i ett sammanhang med en avståndstagande hållning gentemot nazismen och de handlingar som de intervjuade hade begått.

Eftersom filmen bearbetats noggrant bedömde SVT:s redaktion att den bearbetade versionen kunde sändas vid den aktuella tidpunkten.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen (16 § i sändningstillståndet).

Bestämmelsen tillämpas bland annat när det gäller program eller inslag som kan uppfattas som diskriminerande. Det innebär enligt granskningsnämndens praxis att programföretaget inte får sända program eller inslag som är uppenbart kränkande mot människor med visst kön, viss etnisk tillhörighet, religion eller sexuell läggning eller mot människor med olika former av funktionsnedsättningar eller sjukdomar.

Bestämmelsen tillämpas även vid bedömningen av program som innehåller våld. Den innebär enligt granskningsnämndens praxis ett krav på återhållsamhet i fråga om våldsskildringar och våldsinslag som sänds på tider då barn kan antas ta del av programmen.

Nämnden tillämpar en strängare bedömning för program eller inslag som sänts före kl. 21.00 än för senare sändningar. Nämnden tar även hänsyn till programsammanhanget och om någon varning föregick sändningen.

Granskningsnämnden får besluta att ett programföretag som brutit mot villkor i sitt sändningstillstånd på lämpligt sätt ska offentliggöra nämndens beslut (17 kap. 10 § radio- och tv-lagen (2010:696))

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden konstaterar att programmet var en informativ historisk skildring av nazistväldets illdåd där bland annat före detta SS-medlemmar intervjuades och en antisemitisk propagandafilm visades. I programmet problematiserade speakerrösten de yttranden som gjordes av de före detta SS-medlemmarna och den antisemitiska propagandafilmen presenterades som en rasistisk sådan. Enligt nämndens mening var programmets utformning inte uppenbart kränkande. Det aktuella programmet sändes dock med start kl. 18.30 då varsamhet ska iakttas i fråga om våldsskildringar. Programmet innehöll autentiska bilder och sekvenser från bland annat koncentrationsläger och avrättningar. Nämnden konstaterar att programmet innehöll flera scener med våld och effekter av våld som var av en sådan karaktär att de kunde verka skrämmande för barn. Vid flera sekvenser som kunde uppfattas som särskilt stötande eller skrämmande förekom så kallade svartrutor och blurrade bilder. Det förekom emellertid även beskrivningar av den svenska speakerrösten av bland annat avrättningsmetoder som tillsammans med bilder gav ett relativt stort utrymme för barn att ändå uppfatta olika skeenden. Den valda tidpunkten för sändningen av programmet strider därför mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

Detta beslut har fattats av Helena Rosén Andersson, Ulrika Hansson, Clas Barkman, Berivan Yildiz, Bo-Erik Gyberg, Gunnar Springfeldt och Kristina Åberg efter föredragning av Ida Nilsson.

För granskningsnämnden

Helena Rosén Andersson

UNDERSKRIFTSSIDA

Detta dokument har undertecknats med elektroniska underskrifter:

NAMN:	Lilian Helena Rosén Andersson
IDENTIFIKATIONSTYP:	Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID:	_059504aeeabc36ab26c5bfd5e1976fdda7
DATUM & TID:	2022-01-31 08:54:32 +01:00

Certifierad av Comfact Signature
Accepterad av alla undertecknare
2022-01-31 08:54:37 +01:00
Ref: 29569SE
www.comfact.se

[Validera dokumentet](#) | [Användarvillkor](#)